

Nieuwsbrief rechtsgeschiedenis – mei 2008 zie ook: www.rechtsgeschiedenis.be

---

Woord vooraf

De lezer van de Nieuwsbrief zal het niet ontgaan zijn. De universiteit Louvain-la-Neuve is nogal prominent aanwezig in de nieuwsbrief. Dat is ook begrijpelijk, want deze universiteit is niet alleen de thuishaven van gerenommeerde rechtshistorici zoals Ph. Godding, A. Wijffels, M.-S. Dupont-Bouchat en Xavier Rousseaux (*foto links*), maar die laatste heeft ook op dit moment 20 (u leest het goed) doctorandi en 5 postdoctorale onderzoekers, verenigd in het Centre d'histoire du droit et de la justice.

Bovendien, is niet alleen de kwantiteit, maar ook de kwaliteit in orde. Op 6 mei zal Frédéric Vesentini (*foto rechts*) de Prix scientifique de la Compagnie du Bois Sauvage 2007-2008 ontvangen voor zijn boek *Les chiffres du crime en débat. Regards croisés sur la statistique pénale en Belgique (1830-2005)*. De waarde van prijs, die interdisciplinair onderzoek belooft, is € 12.500. Die som geld is wel voor de dienst en niet voor de onderzoeker persoonlijk, maar dit mooie bedrag geeft toch aan dat het hier om onderzoek van de bovenste plank gaat. De prijs wordt overigens maar om de drie jaar toegekend wordt en alle wetenschapsgebieden komen ervoor in aanmerking. Dit betekent dat volgens de onderzoeksraad van de UCL een rechtshistoricus het beste interdisciplinair onderzoek van de gehele universiteit (en de universiteit van Louvain-la-Neuve is niet meteen klein) gedurende de afgelopen drie jaar geleverd heeft. Gelukwensen aan Vesentini, Rousseaux en het gehele team van het Centre. Moge deze prijs ook voor ons allemaal een positief signaal zijn om mee te doen aan projectaanvragen en dergelijke meer. Zoals Vesentini aantoont, zijn we zeker niet kansloos.

D. HEIRBAUT & B. DEBAENST

Recente publicaties :

TER BRAAKE, Serge, *Met Recht en Rekenschap, de ambtenaren bij het Hof van Holland en de Haagse Rekenkamer in de Habsburgse Tijd (1483-1558)*, Hollandse Studiën, 2007, 464 p., ISBN 9789087040109.

Aan het einde van de Middeleeuwen werkten de hoogste vertegenwoordigers van de vorst in Holland en Zeeland bij het Hof van Holland en de Haagse Rekenkamer in Den Haag. Zij hielden zich bezig met rechtspraak, bestuur en financiële zaken. Als bemiddelaars tussen de vorst en zijn onderdanen hadden deze ambtenaren vaak geen eenvoudige taak. In deze prosopografische studie (met een bijlage met biografieën van maar liefst 164 ambtenaren) wordt onderzocht welk profiel de ambtenaren hadden, waarom juist zij werden aangesteld en hoe dat zich vertaalde in de manier waarop ze zich bewogen tussen de vorst en de onderdanen. Er is onder andere aandacht voor institutionele ontwikkelingen, sollicitatieprocedures, loyaliteitsconflicten, onderhandelingstactieken, ketterbestrijding, partijstrijd, netwerken en het aannemen van geschenken. *Met Recht en Rekenschap* biedt belangrijke nieuwe inzichten in de geschiedenis van Holland aan het einde van de Middeleeuwen, op weg naar de nieuwe tijden van de Republiek.

BOSCH, A.G., *De ontwikkeling van het strafrecht in Nederland van 1795 tot heden*, Ars Aequi, 2008 (vijfde druk), 196 p., ISBN 9789069166827

Strafrecht in een notendop. In ruim 170 pagina's wordt de ontwikkeling van het materiële strafrecht en het strafrechtproces beschreven. Die ontwikkeling wordt geschetst tegen de achtergrond van twee eeuwen geschiedenis van Nederland. Daarbij wordt aandacht besteed aan de rechterlijke instellingen en de positie van rechter en Openbaar Ministerie in een steeds veranderende maatschappij. Daarnaast gaat de auteur in op de invloed van het Verenigd Europa, op het denken over strafrecht en criminaliteit en de doorwerking daarvan op de wetgeving en de praktijk van het strafrecht. Dit wordt uitgewerkt aan de hand van een aantal voorbeelden, zoals het strafstelsel, de zedenwetgeving, abortus en euthanasie. Ook onderwerpen als het economische- en milieu-strafrecht, de wetgeving op het gebied van de verdovende middelen en de wegenverkeerswetgeving komen daarbij aan bod. Speciale hoofdstukken zijn gewijd aan het strafrecht voor jeugdigen en de reclassering. Uiteraard wordt steeds aansluiting gezocht bij het nu geldende recht.

GUTHKE, Thorsten, *Die Herausbildung der Strafklage*, Böhlau, Köln, 2008, 288 p., ISBN: 9783412200787

Die Studie untersucht das Vordringen der öffentlichen Strafverfolgung und des öffentlichen Strafanspruchs, indem es die Situationen in Deutschland, Frankreich und Flandern in Spätmittelalter und Früher Neuzeit rechtshistorisch vergleicht. Dabei zeigt sich exemplarisch, wie es überall in Mitteleuropa zur Aufteilung des Gerichtsverfahrens in Straf- und Zivilprozess kam. Das Einsetzen der öffentlichen Strafverfolgung erfolgte in den untersuchten Ländern allerdings zeitlich versetzt und auf verschiedenen Wegen. In Deutschland kam eine Vielzahl von Behelfskonstruktionen wie das Rügen oder der Klagezwang zum Einsatz. In Flandern und Frankreich setzte der Staat flächendeckend Institutionen zur Verbrechensbekämpfung ein, die in Deutschland nur ansatzweise in Erscheinung traten. Der Autor erklärt dies mit der stärkeren Zentralgewalt in den beiden westlichen Ländern, über die der deutsch-römische Kaiser nicht verfügte.

VAN RHEE, C.H., HEIRBAUT, D. en STORME, M. (ed.), 200 jaar Code de procédure civile (1806) . De franse procesrechtstraditie in binnen- en buitenland, TPR, 2008.

In 2006 was het tweehonderd jaar geleden dat Napoleon de Code de procédure civile uitvaardigde. Het Tijdschrift voor Privaatrecht was dan ook van oordeel dat de tijd rijp was voor een bezinning over het gerechtelijk recht in België, Frankrijk en Nederland. De neerslag daarvan kan u in dit boek vinden. Na een historische inleiding worden drie themata onder de loep genomen: bemiddeling, gerechtelijke organisatie, deformalisering en casemanagement en dit volgens een vast stramien: een korte historische uiteenzetting, gevolgd door bijdragen over de hedendaagse situatie in België, Frankrijk en Nederland van de hand van de meest vooraanstaande specialisten uit elk land die daarbij telkens voorstellen tot verbetering doen. Omdat het boek zich ook vooral de toekomst richt, sluit het af met een reeks teksten door een groep wereldvermaarde processualisten over de toekomst van het gerechtelijk recht.

Call for papers :

→ voor 15 mei 2008 : aanmelden voor : Sommerkurs MPI Frankfurt a/M 6-11 juli 2008

Het **Max Planck Institut für europäische Rechtsgeschichte** te Frankfurt am Main organiseert dit jaar opnieuw een **zomercursus** voor jonge rechtshistorici uit gans Europa, onder leiding van prof. dr. **Dag Michalsen** uit Oslo. Ongetwijfeld vormt deze cursus een aanrader, ja zelfs een must voor elke zichzelf respecterende jonge rechtshistoricus. Aarzel niet en stuur snel een aanvraag in, want het aantal deelnemers is beperkt tot 20 personen. De aanvraag dient een korte samenvatting van de lezing te bevatten (ca 1

A4), alsook een Curriculum Vitae. De voordrachten van 20 à 30 minuten mogen in het Engels, Frans, Duits en Italiaans gebracht worden.

Verloop van de zomercursus: de deelnemers komen zondagavond om 18 uur aan in het instituut. De voormiddagen worden gereserveerd voor lezingen en discussies, terwijl de namiddagen en avonden vrij zijn om de bibliotheek en de stad te bezoeken. Het MPI is bereid bepaalde kosten op zich te nemen (tweedeklas treinticket, overnachtingskosten en middageten), maar vraagt – indien mogelijk – om na te gaan of de eigen universiteit of instituut deze kosten niet kan dragen: hoe meer de deelnemers zelfbedruipend zijn, hoe meer er aanvaard kunnen worden.

Praktisch in verband met de inschrijving: de organisatoren van de Sommerkurs zijn dr. Stefan Ruppert en Privatdozent dr. Miloš Vec. Uw aanvraag dient U te richten aan mevrouw Nobis: nobis@mpier.uni-frankfurt.de (tel: +49(0)69 78978-165). U kan ook steeds surfen naar de website van het MPI : <http://www.mpier.uni-frankfurt.de/institut/english/index.html>

→ International Congress of Medieval Canon law – Budapest (Hu) – 3-9 augustus 2008 : “Western Canon and Eastern Churches”

Ook het onderzoek naar het middeleeuws kerkelijk recht is een boeiend gebied, zij het dat dit voor Nederlandse en Belgische mediëvisten relatief onbekend is. De gelegenheid bij uitstap om daarin verandering te brengen is het vierjaarlijkse congres over middeleeuws canoniek recht dat voor de dertiende keer gaat plaatsvinden, ditmaal te Esztergom en Budapest. Het congres onder auspiciën van het Stephan-Kuttner-Institute of Medieval Canon Law te München wordt georganiseerd door de Pázmány Péter Universiteit te Budapest op de terrein van het St. Adalbertcongrescentrum te Esztergom. Het centrale congressthema betreft het canonieke recht van de Latijnse kerk en de relaties met de Oosterse kerken. Er zijn zes subthema's:

- Bronnen vóór Gratianus en de praktijk van het canonieke recht
- Gratianus' Concordantia discordantium canonum en contemporaine bronnen
- Bronnen en auteurs van het klassieke canonieke recht na Gratianus
- Doctrine en praktijk van het klassieke canonieke recht
- Canoniek recht in het Westen en de Oosterse kerken
- Canoniek recht in de Late Middeleeuwen en de vroegmoderne tijd

Abstracts kan men tot 31 mei indienen. Papers uiterlijk vóór 15 juli bij Zsuzsa Erdő: erdo.zsuzsa@szentadalbert.hu

Verdere info: <http://www.esztergomi-ersekseg.hu/icmc>

→ ESF – LiU Conference – Vadstena – Sweden – 10-14 september 2008 :

“Reforming the European State System in the Long Eighteenth Century”

info: www.esf.org/conferences/08259

→ Mediëvistendag 2008 – KULeuven – 31 oktober 2008 :

***Norm en afwijking, remedie en repressie.
De aanpak van het deviantie in de middeleeuwen.***

Mogelijke onderzoeksvragen die kunnen worden behandeld zijn:

Wat was de norm en hoe werd die ingevuld

- wat werd beschouwd als norm(aal)
- hoe evolueerde die invulling doorheen de eeuwen?

Wie of wat wijkt af van de norm? Wie of wat werd als afwijkend of anders beschouwd? Welk gedrag of welke meningen werd(en) niet getolereerd?

- religieuze dissidenten, al dan niet in de context van de hervormingen binnen de Kerk, ketterse stromingen, verdachte elementen binnen bepaalde religieuze groeperingen...
- ‘zondaars’, overtreding van de kerkelijke wetgeving door individuen of groepen, schending van kloosterregels, antiklerikalisme...
- sociaal afwijkend gedrag (criminelen, prostituees...)
- het ‘anders’ zijn (vreemdelingen, joden, buitenlandse handelaars...)

- politieke dissidenten, opstandigen, verraders ...

Hoe werd tegen deviant gedrag of tegen dissidente ideeën opgetreden? Welke sancties werden er genomen? Naar welke remediëring werd gezocht?

- bestraffing of remediëring door kerkelijke en wereldlijke overheden: boetedoening, biecht, bedevaarten, schenkingen aan religieuze instellingen, kastijding, ascese, schuldkapittels, visitaties, generale kapittels, hervormingsconcilies, vasten, excommunicatie, interdict, inquisitie, verbanning, uitsluiting, ...
- weerslag in de literatuur en de historiografie: preken, exempla, mirakelverhalen, polemische geschriften, spoddichten, hekelschriften...
- weerslag in normatieve teksten: wetgeving, hervormingsstatuten, reglementeringen

Voor meer informatie en voorstellen tot lezing (deadline 15 mei) kan men contact opnemen met dr. Brigitte Meijns (brigitte.meijns@arts.kuleuven.be), K.U.Leuven, Subfaculteit Geschiedenis, OE Geschiedenis van de Middeleeuwen, Blijde-Inkomststraat 21 postbus 3307, 3000 Leuven, tel: + 32 16 32 49 98.

→ Belgisch-Nederlands rechtshistorisch congres 2008 – Louvain-la-Neuve – 10-12 december 2008

Het congres zal op 10-12 december te Louvain-la-Neuve plaatsvinden. Traditie-getrouw wordt het niet aan een bepaald thema gewijd, maar moet het een gelegenheid bieden aan jonge vorsers op het gebied van de rechts- en justitiegeschiedenis de (desgevallend, voorlopige) resultaten van hun onderzoek en projecten voor te stellen. Met de organisatie van het colloquium in Louvain-la-Neuve worden ook Franstalige (rechts)historici aangemoedigd nadrukkelijker aan het congres deel te nemen. Het congres blijft evenwel open voor bijdragen van alle (rechts)historici waarvan de werkzaamheden een band hebben met de Lage Landen.

Lezingen (van maximaal 20 minuten) kunnen in het Nederlands, in het Frans, in het Duits of in het Engels worden gehouden. De publicatie van de akten is voorzien. De organisatoren vragen dat voorstellen voor lezingen hun *tegen uiterlijk 10 mei 2008* zouden worden gestuurd. Het programma van het congres zal in de loop van mei worden vastgesteld en aangekondigd via de *Rechtshistorische Courant*. Voorstellen of vragen kunnen worden geadresseerd aan de organisatoren van het congres:

xavier.rousseau@uclouvain.be en alain.wijffels@uclouvain.be

Een voorstel van een lezing moet aangeven: de naam van de auteur, de instelling waaraan de auteur verbonden is, de (voorlopige) titel van de lezing, een korte beschrijving (5 à 10 regels) van het behandelde onderwerp, alsook het e-mail adres van de auteur.

Kalender

→ 8 mei 2008: Journée d'étude – Genève

« *Alberico Gentili et le droit international* »

10h00-10h30 *Introduction aux travaux :*

Peter Haggemacher (*Professeur – IHEID, Genève*)

Session I – Matinée : ALBERICO GENTILI ET LE DROIT INTERNATIONAL GÉNÉRAL

Présidence: Diego Panizza (*Professeur – Università degli studi di Padova*)

10h30-11h00 Carlo Focarelli (*Professeur – Università degli studi di Perugia*)

« The concept of *ius gentium* in Gentili's thought »

11h00-11h30 Alain Wijffels (*Professeur – Universités de Leyde et de Louvain*)

« Alberico Gentili, un 'idiot politique' ? »

11h30-12h00 Eric Wyler (*Chargé de cours – IHEID, Genève*)

« Le droit d'ambassade chez Gentili »

12h00-12h30 Tullio Scovazzi (*Professeur – Università degli studi di Milano-Bicocca*)

« Law of the Sea at the time of Alberico Gentili »

12h30-13h00 Débats

13h00 Déjeuner

Session II – Après-midi : ALBERICO GENTILI ET LE DROIT DE LA GUERRE

Présidence : Carlo Focarelli (*Professeur – Università degli studi di Perugia*)

15h30-16h00 Jean-Mathieu Mattei (*Docteur en droit*)

« Le *ius ad bellum* de Gentili »

16h00-16h30 Peter Haggemacher (*Professeur - IHEID, Genève*)

« Le *ius in bello* de Gentili »

16h30-17h00 Danio Campanelli (*Assistant – Université de Genève*)

« L'occupation militaire à l'époque de Gentili »

17h00-17h30 Randall Lesaffer (*Professeur – Université Catholique de Louvain*)

« Gentili on peacemaking »

17h30-18h00 Débats

18h30: **Public Lecture: Diego Panizza: *Alberico Gentili and the New Science of International Law***

Voor meer informatie: <http://www.graduateinstitute.ch>

→ 21 mei 2008: Doctoral School HISTAR (ULB):

« *Occupation, Répression, Justice* »

programma : <http://histar.fltr.ucl.ac.be/Annonces.aspx>

info: marianne.weisers@gmail.com

→ 30 mei 2008 : oratio dr. G. DARI-MATTIACCI :

“*Slavery and Freedom*”

Naar aanleiding van de benoeming tot hoogleraar Law & Economics

In de Aula der Universiteit van Amsterdam, Ingang Singel 411, hoek Spui.

Vanaf 14 u ; oratio om 14u30 ; Verdere info: c_baaijens@yahoo.com

→ 30 mei 2008 : congres – Groningen:

„*We, the People*’: *Participerende burgers en politieke cultuur*“

Door de eeuwen heen hebben burgers diverse vormen van invloed en politieke activiteit bedacht en bevochten. Soms is – al dan niet schoksgewijs – sterke ‘vooruitgang’ geboekt, die in een latere historische evaluatie geheel anders werd geïnterpreteerd. Hoe hebben de burgers in de geschiedenis hun politieke invloed gemaximaliseerd en geoptimaliseerd? Hoe bewogen zij zich als politieke belanghebbenden binnen gegeven politieke verhoudingen? Hoe probeerden zij deze verhoudingen te veranderen? Hoe organiseerden zij zich – of werden zij georganiseerd – om hun politieke belang effectiever te articuleren en kracht bij te zetten? Voor promovendi en gevorderde studenten (derde jaar Bachelor of Master) wordt op 29 mei, dus daags voor het congres, een aparte bijeenkomst georganiseerd, waar het congres-thema aan de hand van korte voordrachten wordt voorbereid. Tijdens het congres zal prof. dr. J. Th. J. van den Berg (Universiteit van Maastricht) de algemene inleiding houden.

www.rug.nl/let/onderzoek/onderzoekcentra/ErnstKossmanninstituut

→ 10 juni 2008 : Lunchcauserie Patricia Carson :

“Historische vrouwen en hun rol in het recht”

Op dinsdag 10 juni 2008 zal Patricia Carson komen spreken op de lunchcauserie georganiseerd door Gandaius (de oudstudentenvereniging van de rechtsfaculteit van de Ugent). Deze fascinerende vrouw, die afkomstig is uit Engeland en geschiedenis studeerde aan de University of London, woont sinds haar huwelijk met prof. Raoul van Caenegem in Vlaanderen en heeft op die manier onze gewesten beter leren kennen. Resultanten hiervan zijn onder meer de bekende werken *Vlaanderen in creatieve contrasten* en *Het fraaie gelaat van Vlaanderen*.

De voordracht gaat door op **dinsdag 10 juni 2008, om 12.00 uur**, in Brasserie Ha' (Handelsbeurs, Kouter 29, 9000 Gent).

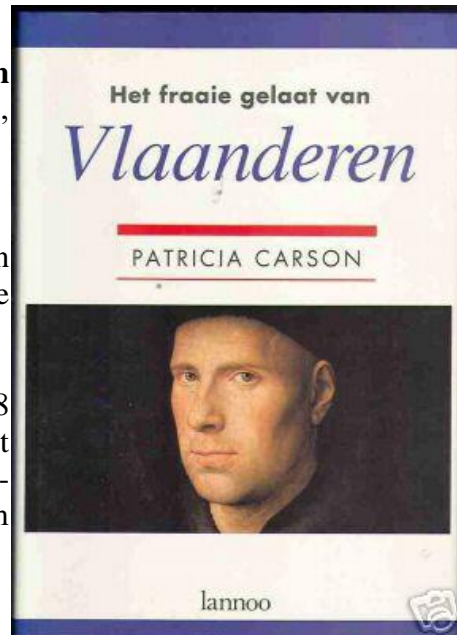
Menu:

Aperitief, voorgerecht, hoofdgerecht, koffie (huiswijn en water bij de lunch zijn inbegrepen in de inschrijvingsprijs)

Inschrijvingen : Inschrijven kan tot en met 4 juni 2008 door overschrijving van het verschuldigde bedrag op het rekeningnummer van Gandaius Alumni (448-0108441-93) met vermelding "Lunchcauserie 10/6/2008" + naam deelnemer.

Inschrijvingsgeld:

leden van Gandaius Alumni (en partner): € 25 per persoon; niet-leden van Gandaius Alumni: € 30 per persoon. Het aantal beschikbare plaatsen is beperkt tot 40. Voor meer informatie over Gandaius Alumni : zie onze website: www.law.ugent.be/alumni of contacteer ons secretariaat via gandaiusalumni@ugent.be

→ 14 juli 2008: seminarie Soma

“D. VENEMA : De Nederlandse magistratuur tijdens de bezetting”

verdere info volgt

Varia

→ **oude exemplaren van het Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis / Revue d'histoire du Droit te koop à € 20,- per stuk.**

Beschikbaar zijn de delen 18-33 en 35-44.

Geïnteresseerden kunnen contact opnemen met de heer Paul Bruyère: paul.bruyere@skynet.be

→ **The Proceedings of the Old Bailey on line**

Recent is het on-line beschikbaar en consulteerbaar materiaal sterk uitgebreid - er worden nu bijna 200.000 strafzaken in de data-base aangekondigd, inclusief thans ook zaken van 1834 tot 1913.

Nadere gegevens op: www.oldbaileyonline.org ... en click aldaar op "What's new".

Met vriendelijke groeten,

Dirk Heirbaut
Bruno Debaenst
M.m.v.
Chris Coppens
Frederik Dhondt
Margreet Duynstee
Sjoerd Faber
Rik Opsommer

Wilt U bepaalde vragen, mededelingen of aankondigingen van congressen, boeken e.d. over rechtsgeschiedenis of Romeins recht via deze lijst laten verspreiden of wilt U dat een collega of vriend aan deze lijst toegevoegd wordt, mail dan naar een van de editors:

Dirk.heirbaut@ugent.be
Bruno.debaenst@ugent.be
s.faber@rechten.vu.nl
archieff@ieper.be
M.C.I.M.Duynstee@law.leidenuniv.nl
e.c.coppens@planet.nl

De voorgaande nieuwsbrieven kan U vinden op: www.rechtsgeschiedenis.be

Deze boodschap is U toegezonden omdat uw emailadres voorkomt in de lijst van ca. 300 rechtshistorische belangstellenden die bijgehouden wordt door het Instituut voor Rechtsgeschiedenis van de Universiteit Gent. Komt uw naam bij vergissing in deze lijst voor en wilt U geen verdere mails over rechtsgeschiedenis ontvangen, wilt U dat dan laten weten door een e-mailtje naar:

Dirk.heirbaut@ugent.be

Uw naam zal dan uit de lijst verwijderd worden.

Mogen wij de abonnees van de nieuwsbrief vragen steeds de wijziging van hun emailadres mee te delen.
